

MATURITA 2011 **EXTERNÁ ČASŤ**

SLOVENSKÝ JAZYK A SLOVENSKÁ LITERATÚRA

NEOTVÁRAJTE, POČKAJTE NA POKYN!
PREČÍTAJTE SI NAJPRV POKYNY K TESTU!

- Test obsahuje **64 úloh**.
- Na vypracovanie testu budete mať **90 minút**.
- Pri riešení úloh budete striedavo používať dva typy odpovedových hárkov:
 - do odpovedového hárka č. 1 označeného piktogramom ✕ budete zaznamenávať riešenia úloh s výberom odpovede. Pri týchto úlohách vyberte správnu odpoveď spomedzi štyroch ponúkaných možností, z ktorých je vždy správna iba jedna.
 - do odpovedového hárka č. 2 označeného piktogramom ✍ budete zaznamenávať riešenia úloh s krátkou odpoveďou. Pri týchto úlohách správnu odpoveď napíšete do príslušného riadka odpovedového hárka. Krátku odpoveď tvorí jedno alebo niekoľko slov.
- Pri práci smiete používať iba pero s čiernou alebo modrou náplňou. Nesmiete používať zošity, slovníky, učebnice ani inú literatúru.
- **Píšte čitateľne. Dôsledne rozlišujte veľké a malé písmená!**
- **Podrobnejšie pokyny na vyplňovanie odpovedového hárka sú na poslednej strane testu. Prečítajte si ich.**

Želáme vám veľa úspechov!

Začnite pracovať, až keď dostanete pokyn!

Ukážka 1

Janko Kráľ – Zakliata panna vo Váhu a divný Janko

(úryvok)

*Dvanásta bije v dialke hodina,
mesiac na vodu zasvietil,
naprostred Váhu na čiernej skale,
pannu zakliatu osvietil.*

*Taká ak' stena v zväťanom zámku,
oči ak' okná sa zdajú,
z ktorých ak' hviezdy slzy blyštiace
do vody temnej fľkajú.*

*Tam zapadajú tie svetlá božie –
junák za nimi omdlieva,
ale nádeja omdlenú dušu
rosou života polieva.*

*Junák na holé kľakne kolená,
zaspieva Bohu pesničku –
krížom sa žehná, na nebo pozrie
a bozká čiernu zemičku.*

*Ešte sa krížom tri ráz' prežehná,
pobozká krížik, pátričky –
vtom „Amen“ povie a z brehov hodí
sa do vzbúrenej vodičky.*

*Čľup – voda berie, pred sebou hrnie,
mladého Janka zakryje,
a do samého bieleho rána
vlnami hučí a vyje.*

01 Autor v texte z ukážky 1 zobrazil

- (A) náboženský fanatizmus dedinského človeka.
- (B) posledné minúty života mladého človeka.
- (C) rozlúčku so zakliatou pannou.
- (D) oslobodenie zakliatej panny.

02 Pre baladu je charakteristické, že

- (A) psychika postáv je výraznejšia než samotný dej.
- (B) pochmúrnosť deja pomáha dotvárať zaujímavé prostredie.
- (C) po vyvrcholení deja nikdy nenasleduje vysvetľujúci záver.
- (D) expozícia (úvod) deja je prepracovanejšia než zápleтка.

03 Aká povera sa viaže k vyslobodeniu zakliatej panny v diele z ukážky 1?

- (A) Mládenec si musí pri čine naopak obliecť šaty.
- (B) Panna každú nedeľu čaká na svojho záchrancu.
- (C) Panna sa odmení za záchranu večnou láskou.
- (D) Mládenec musí mať so sebou krížik a ruženec.

04 V ktorej možnosti sa nachádza správna dvojica?

- (A) Ján Kalinčiak – Reštavrácia
- (B) Andrej Sládkovič – Šahy
- (C) Samo Chalupka – Detvan
- (D) Ján Botto – Mor ho!

05 V ktorej možnosti je pomenovanie rýmu so schémou *abcb*?

- (A) prerývaný
- (B) striedavý
- (C) združený
- (D) obkročný

06 Vypíšte z ukážky 1 jednu zdrobneninu v ženskom rode.

07 Napíšte celým slovom skratku mena a priezviska vo výroku:

Tvorbu Janka Kráľa môžeme porovnať s tvorbou maďarského básnika Š. P.

08 Napíšte, ktorý vták sa stal symbolom slobody v tvorbe slovenských romantikov.

Ukážka 2

Božena Slančíková-Timrava – Ťapákovci

(úryvok)

Jar nastala. Lúče slnka otepleli; zem zohriata vydáva paru a vôňu. Povetrie klzké, sŕaby hladkalo, a plné sviežosti. Tráva na lúkach tisne sa von, vrby a rakyty začínajú pučiť pri potokoch. Všetko budí sa životu a hýbe k činu. Ľud chvatom berie sa do jarných prác. Cez zimu oddychoval každý, zaležané údy žiadajú sa na čerstvé povetrie – do poľa. Tváre omaľujú sa v slnci na červeno, oči prijímú svit bystrý a smelý.

Iba u Ťapákov chlapi postávajú po dvore a nemôžu striasť zo seba zimnú lieň. Nemôžu sa nahútať, či ísť začať dnes oračku, či nie. Role síce túžia už za pluhom – no nie je piatok, ale streda. U Ťapákov však odjakživa nezačínali práce v iný deň. V minulý piatok orať nemohli, bolo primokro, treba im šetriť slabo prezimovaný statok, ale ak budú čakať do piatku, zatvrdne zem. Mali by teda ísť dnes, ale či to bude dobre, či sa vydarí, keď začnú prácu v iný deň? Či tu bude požehnanie...?

09 Z kontextu ukážky 2 vyplýva, že Ťapákovci

- (A) chcú žiť podľa tradícií svojich predkov.
- (B) sú leniví ako všetci v dedine.
- (C) nechcú žiť podľa tradície svojich predkov.
- (D) sú veľmi predvídavi a opatrní.

10 Ktoré z nasledujúcich diel Timravy nepatrí k prózam z dedinského prostredia?

- (A) Bez hrdosti
- (B) Skon Paľa Ročku
- (C) Skúsenosť
- (D) Ťapákovci

11 Slovo *požehnanie* z poslednej vety ukážky 2 môžeme nahradiť slovom:

- (A) priazne Božej.
- (B) prenáhlenia.
- (C) pochopenia.
- (D) trestu božieho.

12 Pred zvýrazneným podstatným menom v prvom odseku ukážky 2 chýba predložka

- (A) k.
- (B) od.
- (C) ku.
- (D) do.

13 Akým slovným druhom je vyjadrený podmet v syntagme *všetko sa budí*?

- (A) vymedzovacím zámenom
- (B) ukazovacím zámenom
- (C) osobným zámenom
- (D) vzťažným zámenom

14 Akú prezývku si vyslúžila *Iľa*, hlavná postava z poviedky *Ťapákovci*?

15 Napíšte slovné spojenie *bratova manželka* jednoslovným pomenovaním.

16 Doplňte výraz do frazeologizmu *Bez práce nie sú* .

Ukážka 3

Ladislav Mňačko – Smrť sa volá Engelchen

(úryvok)

Marta s Karolom sa skryli v hustej vrbine pri potôčiku, s malou nádejou, že hrôzu prežijú. Mali šťastie. Nemci ich nenašli. Niekoľko ráz prebehli okolo nich psiská, ale ich nevyňuchali, boli príliš zamestnané vzrušujúcimi udalosťami.

Šťastie? Šťastie mali? Strašné je šťastie triasť sa po celý deň o svoj život a bezmocne hľadiť na príšerné divadlo. Karol sa za také šťastie poďakoval výstrelom do úst. Marta ho tiež sotva prežije. Videli všetko...

- 17** O texte ukážky 3 platí tvrdenie, že
- (A) rozprávač príbeh zažil sám na vlastnej koži.
 - (B) rozprávač pozná osudy hrdinov po vojne.
 - (C) čítame presvedčivú reportáž z vojnových čias.
 - (D) čítame intímny denník obetí vojnového násillia.

- 18** V ktorom diele sa dej odohráva počas 2. svetovej vojny?
- (A) Červené víno
 - (B) Námestie svätej Alžbety
 - (C) Tisícročná včela
 - (D) Živý bič

- 19** Slovo *Engelchen* z názvu diela z ukážky 3 je
- (A) lichôtkou.
 - (B) prezývkou.
 - (C) nadávkou.
 - (D) priezviskom.

20 Posledná veta z ukážky 3 je

- (A) dvojčlenná úplná.
- (B) dvojčlenná neúplná.
- (C) jednočlenná slovesná.
- (D) jednočlenná neslovesná.

21 Ako nazývame román, v ktorom autor využíva svoje životopisné údaje?

- (A) autobiografický
- (B) reportážny
- (C) individuálny
- (D) naturalistický

22 Vypíšte z druhého odseku ukážky 3 slovo, ktoré autor použil ironicky.

23 Napíšte názov posledného interpunkčného znamienka z ukážky 3.

24 Nahraďte synonymom násobnú číslovku *niekoľko ráz*.

Ukážka 4

Jozef Cíger-Hronský – Jozef Mak

(úryvok)

Nuž a kto je biedny, tomu nemôžeš inšie priložiť, iba biedu, tak počúvaj, Jozef Mak, aby si mal biedy ešte viac.

*Či sa ti nechce...? Nemožno ti utiecť, darmo, počúvať musíš, lebo si tu. Nuž **vedz**, že sa ešte všetko neskončilo.*

...

Nuž nemôžeš ty len tak zmiznúť, Jozef Mak. Obyčajný človek si a obyčajný človek musí zachovať veľký zákon sveta: Musíš v druhej múdrej tridsiatke žať, čo si v prvej nemúdrej tridsiatke sial.

...

Trp, Jozef Mak.

25 V texte ukážky 4 môžeme nájsť

- (A) priamu reč hlavnej postavy.
- (B) príhovor rozprávača k postave.
- (C) monológ vedľajšej postavy.
- (D) dialóg medzi hlavnými postavami.

26 Ktoré z nasledujúcich tvrdení o románe z ukážky 4 je pravdivé?

- (A) Hlavná postava znesie všetky životné útrapy.
- (B) Je to prvotina Jozefa Cígera-Hronského.
- (C) Autor umiestnil príbeh na začiatok 19. storočia.
- (D) Autor zachytil konanie postáv počas 1. svetovej vojny.

27 Ktorá vlastnosť charakterizuje hlavnú postavu románu Jozef Mak?

- (A) húževnatosť
- (B) malichernosť
- (C) bojzivosť
- (D) udatnosť

28 Ktorý frazeologizmus najlepšie vystihuje zmysel *veľkého zákona sveta* z tretieho odseku ukážky 4?

- (A) Ako si ustelieš, tak budeš spať.
- (B) Komu sa nelení, tomu sa zelení.
- (C) Kto s čím zachádza, s tým aj schádza.
- (D) Mladosť je radosť, staroba je choroba.

29 Ktoré slovo chýba v prísloví *Ako kto seje, tak i* ?

- (A) žaje
- (B) žne
- (C) žneje
- (D) žeje

30 Zvýraznené sloveso **vedz** z textu ukážky 4 napíšte v 2. osobe sg., v oznamovacom spôsobe a v prítomnom čase.

31 Autor textu ukážky 4 nazval Jozefa Maka: *človek-* .

32 Napíšte synonymum slova *spisovateľ*.

Ukážka 5

Ján Kostra – Moja rodná

(úryvok)

*Ej zablúdili sme zablúdili
v krtisku bolestí a smútkov
ďalekým mestám vyznávali lásku
a bledým kráskam posielali verše
v poryvoch vetra ktorý zrážal listy
prastarej jari*

...

*Zhadzujem na prah mošnu žobrácku
palicu lámem družku v blúdení
a padám tvárou v lono trávnaté*

33 Z kontextu ukážky 5 vyplýva, že lyrický subjekt básne

- (A) sa vracia po rokoch do rodného kraja zo sveta.
- (B) odsudzuje opovrhovanie chudobným človekom.
- (C) vzdáva hold svojej milovanej manželke.
- (D) nachádza pokoj vo svojich spomienkach.

34 Báseň z ukážky 5 sa témou podobá na dielo

- (A) Ján Kollár – Slávy dcera.
- (B) Ivan Krasko – Otcova roľa.
- (C) Andrej Sládkovič – Marína.
- (D) Martin Rázus – Matka.

35 Charakteristickým znakom básne z ukážky 5 je

- (A) obkročný rým.
- (B) pravidelný verš.
- (C) striedavý rým.
- (D) voľný verš.

36 V ktorej z dvojíc slov sa nachádza chyba?

- (A) prah – prach
- (B) hod – chod
- (C) obeh – obech
- (D) hlad – chlad

37 Slovo *krisko* z prvej strofy ukážky 5 symbolizuje

- (A) neznámy komplikovaný svet.
- (B) tajné podzemné chodby.
- (C) nezvyčajné tmavé miesto.
- (D) neobjavené ďaleké svety.

38 Doplňte výrok:

Opakujúce sa celé časti textu na konci strofy v básni alebo piesni nazývame .

39 Z posledného verša ukážky 5 vypíšte príklad na zmenený slovosled.

40 Koľko čiarok by bolo v prvom verši ukážky 5, keby autor používal interpunkciu?

Ukážka 6

Ak študent po ukončení strednej školy bude pokračovať [] na vysokej škole, je aj počas prázdnin až do zápisu na vysokú školu študentom a poistné za neho platí štát. Tiež po ukončení prvostupňového štúdia na vysokej škole a pokračovaní v druhostupňovom štúdiu je počas prázdnin do zápisu na druhostupňové štúdium platiteľom poistného štát.

...

Ak študent preruší štúdium, nie je už poistencom štátu. Túto skutočnosť musí oznámiť zdravotnej poisťovni a tiež si musí platiť preddavky na poistné ako samoplatiteľ v povinnej minimálnej sume, ak nie je zamestnancom, samostatne zárobkovo činnou osobou alebo nie je poistencom štátu z iného dôvodu.

(Z internetu)

41 Ktoré tvrdenie o poistnom vyplýva z ukážky 6?

Štát platí poistné za študenta, ak

- (A) na fakulte prestal študovať pre chorobu.
- (B) po maturite začína študovať na fakulte.
- (C) sa bezprostredne po skončení strednej školy zamestnal.
- (D) sa bezprostredne po skončení vysokej školy zamestnal.

42 Na zakrytom mieste textu ukážky 6 má byť výraz

- (A) v štúdiu.
- (B) na štúdiách.
- (C) v štúdiu.
- (D) na štúdií.

43 V ktorej možnosti je uvedený najvýstižnejší názov ukážky 6?

- (A) Práva a povinnosti poistenca – študenta
- (B) Študenti, vyvarujte sa!
- (C) Správne postoje poistencov – študentov
- (D) Študujete a nie ste si istí?

44 Autor ukážky 6 využíva jazykový štýl

- (A) rečnícky.
- (B) umelecký.
- (C) publicistický.
- (D) administratívny.

45 Nominatív singuláru zámena (*za*) *neho* z prvej vety ukážky 6 je

- (A) on.
- (B) jeho.
- (C) oni.
- (D) svoj.

46 Napíšte počet slabík v slove *tiež*.

47 Vypíšte z prvej vety ukážky 6 sloveso v budúcom čase.

48 Vypíšte z poslednej vety ukážky 6 slovo, ktoré má rovnaký význam ako slovo *najnižšej*.

Ukážka 7

Ľudskou rečou vychádza na povrch vnútorná, skrytá podstata človeka. Reč a slovný prejav preto nemožno vnímať ako samostatne stojacu jednotku, ale ako vonkajší prejav niečoho, čo je skryté hlbšie pod povrchom, niečoho, čo dalo prvotný podnet k sformovaniu do slovnej podoby. A tým niečím je... ľudská myšlienka. Skrytý vnútorný, myšlienkový život každého jednotlivca! Ak by sme teda chceli hovoriť o kultúre reči a vyjadrovania, nemožno jedným dychom nehovoriť aj o kultúre myslenia. Lebo tieto dve veci sú prepojené tým najužším spôsobom, pričom jedna nevyhnutne a logicky vyplýva z druhej. Z myslenia a myšlienok povstáva reč, ktorá zase úplne očividne odráža hĺbkú, hodnotu a kvalitu nášho vnútorného, myšlienkového života, presne v zmysle príslovia: Vtáka poznáš podľa peria a človeka podľa reči!

(Z tlače)

49 Z textu ukážky 7 vyplýva, že reč

- (A) je realizáciou ľudského myslenia.
- (B) priamo nesúvisí s myslením človeka.
- (C) priamo ovplyvňuje charakter človeka.
- (D) je realizáciou ľudskej povahy.

50 V ktorej možnosti nie je synonymum slova *reč*?

- (A) prejav
- (B) konverzácia
- (C) jazyk
- (D) diskusia

51 O slovnej zásobe platí tvrdenie, že

- (A) ju tvoria najpoužívanejšie slová.
- (B) do nej patria všetky slová v jazyku.
- (C) do nej nepatria expresívne slová.
- (D) ju tvoria iba neodvodené slová.

52 Prvá veta z ukážky 7 je

- (A) priraďovacie súvetie.
- (B) podrad'ovacie súvetie.
- (C) jednoduchá veta.
- (D) zložené súvetie.

53 Ktoré z nasledujúcich slovných spojení obsahuje gramatickú chybu?

- (A) cestoval lietadlom
- (B) zaoberá sa s jazykmi
- (C) opovrhuje priateľom
- (D) stretol sa so známym

54 Napíšte gramatické kategórie podstatného mena vo vete *Vychádza na povrch.*

55 Doplňte chýbajúcu hlásku v slove *h bka* z ukážky 7.

56 Ktorý slohový postup využíva autor ukážky 7?

Ukážka 8

Slovensko je svetovou veľmocou v počte zrúcanín hradov a zámkov. Podľa rôznych zdrojov nachádza sa tu vyše sto zrúcanín a zachovalých hradov. V Ústrednom zozname pamiatkového fondu je ich evidovaných 110, publikácia *Názvy hradov a zámkov v SR* z roku 1990 ich zaznamenáva 168.

Niektoré z nich sú v rekonštruovanom a zachovalom stave, väčšina však v podobe zrúcanín. Aj tie však potrebujú svoju starostlivosť, ktorú väčšinou zabezpečujú rôzne dobrovoľnícke občianske združenia, v menšej miere súkromní majitelia hradov.

Rekonštrukcia hradov však nie je jednoduchá vec. Náročná je na čas aj financie. Väčšina prostriedkov plynie z grantového programu ministerstva kultúry určeného pre podporu pamiatok *Obnovme si svoj dom a programu na záchranu pamiatok UNESCO*.

Neodmysliteľnou súčasťou rekonštrukcie a konzervácie hradov je práca množstva dobrovoľníkov. Cieľom obnovy je zachovať ich najzaujímavejšie a najhodnotnejšie časti ďalším generáciám.

(J. Filo)

57 Z textu ukážky 8 vyplýva, že

- (A) do obnovy slovenských zámkov a hradov sa finančne zapájajú dobrovoľníci.
- (B) do obnovy slovenských zámkov a hradov sa finančne zapája štát.
- (C) zo 110 hradov a zámkov väčšina prestala byť ruinami.
- (D) zo 168 hradov a zámkov väčšina prestala byť ruinami.

58 Koľko oficiálnych názvov inštitúcií alebo organizácií sa nachádza v ukážke 8?

- (A) jeden
- (B) dva
- (C) tri
- (D) štyri

59 Slová *hrad* a *zámok* v nominatíve plurálu majú gramatickú príponu

- (A) y, lebo sú zakončené na obojakú spoluhlásku.
- (B) i, lebo sú zakončené na mäkkú spoluhlásku.
- (C) y, lebo sa skloňujú podľa vzoru dub.
- (D) i, lebo sa skloňujú podľa vzoru stroj.

60 Medzi vetnými členmi v syntagme *svetová veľmoc* je

- (A) primkýnanie.
- (B) väzba.
- (C) zhoda.
- (D) spájanie.

61 V ktorej možnosti je gramatická chyba?

- (A) Napríklad náš Spišský hrad patrí k najväčším hradom v Európe.
- (B) Slovenské hrady potrebujú obnovu, prostriedky nie je nazvyš.
- (C) Na hradoch prebiehajú dôkladné rekonštrukčné práce.
- (D) V minulosti do obnovy hradov prúdilo oveľa viac peňazí.

62 Akým spôsobom vzniklo slovo *veľmoc*?

63 Doplňte vetu slovom z textu ukážky 8. Napíšte ho pravopisne správne.

Súkromníci môžu byť [] hradov a zámkov.

64 Doplňte vetu pravopisne správnym slovom:

Podstatné meno pamiatka vzniklo z toho istého slovného základu ako neurčitok slovesa

[] .

KONIEC TESTU

Vyhlásenie o autorstve

Toto dielo a jeho obsah (vrátane grafickej úpravy a usporiadania) je chránené autorským právom podľa zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov.

Nositeľom majetkových práv k autorskému dielu je Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM), ktorý je oprávnený vykonávať tie majetkové práva k dielu, ktoré sú vyhradené.

Na každé použitie tohto diela, najmä na vyhotovenie jeho rozmnoženiny, verejné prezentovanie a rozširovanie originálu diela alebo jeho rozmnoženiny predajom alebo inou formou prevodu vlastníckeho práva a spracovanie diela je potrebný predchádzajúci písomný súhlas NÚCEM.

Akékoľvek použitie diela bez súhlasu NÚCEM môže mať za následok postihnutie občianskoprávnou alebo trestnoprávnou cestou, vznik zodpovednosti za škodu spôsobenú nositeľovi majetkových práv alebo autorovi v zmysle ustanovení Občianskeho zákonníka a Trestného zákona, prípadne uplatnenie iných práv NÚCEM vyplývajúcich mu z autorského zákona a iných právnych predpisov.

NÚCCEA

Pokyny na vyplňovanie odpoved'ového hárka

Odpoved'ové hárky budú skenované, nesmú sa kopírovať.
Aby skener vedel prečítať vaše odpovede, musíte dodržať nasledujúce pokyny:

- Píšte perom s čiernou alebo modrou náplňou. Nepoužívajte tradičné plniace perá, veľmi tenko píšuce perá, obyčajné ceruzky ani pentelky.
- Textové polia (kód školy, kód testu, kód žiaka, ...) vyplňujte veľkými tlačеныmi písmenami alebo číslicami podľa nižšie uvedeného vzoru. Vpisované údaje nesmú presahovať políčka určené na vpisovanie.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

- Riešenia úloh s výberom odpovede zapisujte krížikom .

- Správne zaznačenie odpovede

A	B	C	D	E
☒	☐	☐	☐	☐

- Nesprávne zaznačenie odpovede

A	B	C	D	E
☐	☒	☐	☒	☐

A	B	C	D	E
☐	☒	☐	☐	☐

- V prípade chybného vyplnenia údajov alebo odpovedí postupujte podľa nasledujúcich pokynov. V žiadnom prípade nepožadujte nový odpoved'ový hárak.
- Keď sa pomýlite alebo neskôr zmeníte názor, úplne zaplňte políčko s nesprávnym krížikom a urobte nový krížik.

A	B	C	D	E
☒	☐	☒	☐	☐

- Ak náhodou znovu zmeníte názor a chcete zaznačiť pôvodnú odpoveď, urobte krížiky do všetkých políčok a zaplnené políčko dajte do krúžku.

A	B	C	D	E
☒				

- Riešenia úloh s krátkou odpoveďou napíšte do príslušného poľa odpoved'ového hárka čitateľne bežným písmom. Pri použití tlačného písma rozlišujte veľké a malé písmená.

Neotvárajte test, pokiaľ nedostanete pokyn!